

Handlingsplan – utkast oktober 2017 Cruisestrategi for Vestland fylka 2018 - 2020

Innleiing

Cruisetraffikken til Vestland fylke har dei seinare åra auka kraftig, og utgjer etter kvart ein viktig del av den samla reiselivsnæringa på Vestlandet. Om lag 70 prosent av all cruisetraffikk i Noreg skjer i dei fire Vestland fylke. Det er i alt 17 hamner som tek i mot cruiseskip på Vestlandet, alt frå Bergen som største cruisehamn i Noreg til nokre av dei minst nytta cruisehamnane i Noreg.

I følgje ei prognose som er utarbeidd av Transportøkonomisk Institutt kan talet på cruiseturistar doblast mot 2041 (Dybedal, Farstad, Winther & Landa-Mata, 2015). Det er mange moglegheiter knytt til denne auken. Samstundes fører auken med seg ein del utfordringar. Ei av utfordringane er knytt til utsleppa frå cruiseskipa medan dei ligg til kai, der både luft- og vassforureining kan vere eit problem. Det er også ein del utfordringar til det å få auka dei positive ringverknadane til reiselivsnæringa i nærleiken av hamnane, med andre ord auka verdiskaping og betre lønsemd for reiselivsbedrifter som leverer til cruiseindustrien. Det er også svært ønskeleg at fleire reiselivsbedrifter kan levere aktivitetar og opplevingar til cruiseindustrien.

For å få eit tydelegare bilete på vegen vidare har dei fire fylkeskommunane på Vestlandet utarbeidd ein felles cruisestrategi for regionen, «Cruisestrategi for Vestlandsregionen 2016-2020». Denne vart politisk vedteken av Vestlandsrådet 10. november 2016. Føremålet med cruisestrategien er å støtte opp om visjonen i den overordna reiselivsstrategien for Vestlandet, og å arbeide vidare med problemstillingar knytt til cruiseturisme. Dette vil ein oppnå gjennom klare og målretta strategiar for vidare utvikling av cruise som ein del av reiselivsnæringa i landsdelen. Visjonen i reiselivsstrategien er: «*Det mest berekraftige reisemålet i Europa, basert på lønsame og tilgjengelege naturopplevingar*». Hovudmålet for cruisestrategien er: «*Cruiseturismen i Vestlands-regionen skal utviklast som ein del av reiselivsnæringa på ein berekraftig måte, slik at ein tek vare på natur, kultur og miljø. Cruiseturismen skal bidra til auka lokal verdiskaping og lønsemd i regionen*». Dette skal skje gjennom fleire delmål og strategiar. Vestlandsrådet bad om at det blir utarbeidd ein handlingsplan for å nå måla i strategien.

Handlingsplanen er utarbeidd av Trond Amland, 2469 Reiselivsutvikling AS, på oppdrag frå dei fire Vestland fylke. Ei arbeidsgruppe med dei reiselivsansvarlege i dei fire Vestland fylke har gjeve mange nyttige innspel og har vore til stor nytte i utarbeiddinga av handlingsplanen. Ei styringsgruppe med næringsansvarlege i dei fire Vestland fylke har også vore tett på arbeidet med handlingsplanen.

Cruisetraffikk til Noreg 2016

Tal cruiseanløp til Noreg i 2016 var 1 809, ei auke på 5% frå 2015. Totalt var det 658 882 cruisepassasjerar til Noreg som utgjer 2,7 millionar dagspassasjerar på norske destinasjonar. Dette var ei auke på 8,5% samanlikna med 2015.

Cruisetraffikk til Vestlandsregionen 2016

Til Vestlandsregionen var det 1 260 anløp i 2016. Dette utgjer 68% av alle cruiseanløp til Noreg. Andelen var 66% i 2015. Tal dagspassasjerar til Vestlandsregionen i 2016 var 1 959 626. Dette utgjer 72,5% av alle dagsbesøk til Noreg, ei auke frå 69% i 2015.

Prognose cruisetrafikk 2017

I 2017 er det framleis 17 hamner i regionen som tar i mot cruiseanløp. I 2016 var det 18 hamner. Dette er hamner som er registrert som aksjonærer i Cruise Norway AS. I tillegg er det nokre mindre hamner som ikkje er med i Cruise Norway AS, og som har eit mindre tal anløp. Desse er ikkje med i dei nasjonale statistikkane for cruiseanløp og cruisepassasjerar.

Prognosar for cruisetrafikken til Noreg i 2017 er 1 887 cruiseanløp (+4%) og 3 067 000 dags-passasjerar (+13%) frå 2016.

For Vestlandsregionen viser prognosen ei auke frå 1 260 anløp i 2016 til 1 308 anløp i 2017. Dette er ei auke på 78 anløp (+6%). Prognosen viser at tal dagspassasjerar vil auke frå 1 959 626 i 2016 til 2 212 760 dagspassasjerar i 2017. Dette er ei auke på 253 134 dagspassasjerar (+13%).

Vestlandet sin del av den totale cruisetrafikken til Noreg vil i henhold til prognosane for 2017 vere 69% for tal cruiseanløp, mot 68 % i 2016. For tal dagsbesøk er andelen 72% i 2017 mot 72,5% i 2016.

Prognosetala for 2017 viser ein auke i tal dagspassasjerar i alle fire fjordfylka målt mot 2016. Samla auke for Vestlandsregionen er omlag 253 000 dagspassasjerar (+13%). Samanliknar ein tilsvarande tal for 2015 med 2017 er auka i tal dagspassasjerar på 482 837. Dette er ei auke på 28% frå 2015 til 2017. Tala for 2017 er dei høgste tala som er registrert innan cruise, både til Noreg og til Vestlandsregionen.

Nedanfor følgjer fordeling av anløp og dagspassasjerar for kvart av dei fire fjordfylka og samla for Vestlandet for perioden 2016 og 2017.

Samla tal cruisetrafikk i Vestlandsfylka 2016-2017				
	Tal cruiseanløp		Tal dagspassasjerar	
	2016	2017	2016	2017
Møre og Romsdal	395	418	653 981	683 941
Hordaland	366	419	573 937	639 700
Sogn og Fjordane	277	257	404 258	463 319
Rogaland	184	211	323 516	425 100
Totalt	1 230	1 308	1 959 626	2 212 760
Endring		+ 78 (+6%)		+ 253 134 (+13%)

Om handlingsplanen

Handlingsplanen har som føremål å omsette strategiar til konkrete tiltak som skal bidra til at vi når måla våre. For ein region som Vestlandet er dette utfordrande og krevjande. Det er fire fylkeskommunar som skal stå bak tiltaka i regi av Vestlandsrådet. Regionen står for omlag 70% av cruisetrafikken til Noreg, og det er store variasjonar i reisemåla sin storleik og kor mange cruisepassasjerar og cruiseanløp dei tek imot. Reisemåla har også ulik situasjon når det gjeld infrastruktur og logistikk-løysingar. Det er viktig å ha i minne dei store skilnadane mellom reisemål som til dømes større byar og mindre lokalsamfunn, og at dei ulike reisemåla står overfor ulike

utfordringar og moglegheitar.

Fylkeskommunane er roller som tenesteproducent, forvaltar av regelverk og samfunnsutviklar. Samansettinga av oppgåver består både av lovpålagte oppgåver, og oppgåver og roller som fylkeskommunane sjølv har teke initiativ til ut i frå eigne vurderingar og prioriteringar. Eit viktig kjenneteikn med fylkeskommunane si arbeidsform er at politikkkutforming og oppgåveløysing ofte skjer gjennom nettverksbasert samhandling og samarbeid med kommunane, regional statsforvaltning, kompetanseinstitusjonar og frivillige og private aktørar. Kommuneleva sin §1 seier følgjande: *«Formålet med denne lov er å legge forholdene til rette for et funksjonsdyktig kommunalt og fylkeskommunalt folkestyre, og for en rasjonell og effektiv forvaltning av de kommunale og fylkeskommunale fellesinteresser innenfor rammen av det nasjonale fellesskap og med sikte på en bærekraftig utvikling. Loven skal også legge til rette for en tillitskapende forvaltning som bygger på en høy etisk standard.»*

Tiltak kan ha form av utviklingstiltak, avgrensingar, påbod, forbod og restriksjonar. Regionen har i avgrensa grad mogelegheit til å innføre regionale tiltak i form av lover og forskrifter, men kan nytte dei mogelegheitene som forvaltningsansvaret og handlingsrommet til fylkeskommunane tilseier.

Tiltak kan også ha preg av oppmodingar og meir belønningorienterte tiltak der ein legg til rette for ein positiv "vinst" for dei som følgjer desse. Det kan til dømes vere ulike former for stønad og tilskot. Her kan ein leggje til rette for ordningar som gjev ei form for belønning for næringsutøvarer dersom dei følgjer opp i den retning som den regionale strategien tilseier.

Fylkeskommunane har eit stort ansvar for å leggje til rette for ei framtidig cruisenæring i høve miljø og klima, samanlikna med verdiskapingsområdet – som bedriftene har eit meir dedikert ansvar for. Handlingsplanen vil følgjeleg skildre fleire tiltak på innsatsområdet miljø og klima enn på verdiskaping. Men dette betyr ikkje at verdiskaping er mindre viktig enn miljø og klima.

Tiltak som er tekne med i handlingsplanen er mellom anna innspel frå næringa i samband med høyringsrunden som vart gjennomført i samband med utarbeidinga av cruisestrategien for Vestlandsfylka. Her kom det fleire innspel på tiltak som regionen kan iverksetje. Vidare er det gjennomført intervju og samtaler med nokre utvalde representantar frå dei ulike delane av cruisenæringa, som også har gjeve gode innspel til handlingsplanen.

Det er også viktig å presisere at det ikkje er meininga at fylkeskommunane skal utføre alle tiltak. Det handlar i stor grad om at fylkeskommunane er pådrivar, initiativtakar og igangsetjar. Tiltaka må bli utført av dei som er naturleg er den utførande part, medan fylkeskommunen si rolle i det alt vesentlege er å ta initiativ til at tiltaka vert satt i verk.

Tiltaka er rangert i ein rekkefølge 1, 2 eller 3. Dette seier noko om prioritering i tid og er ikkje eit uttrykk for kor viktige tiltaka er.

Handlingsplanen vil vere ein kombinasjon av "pisk og gulrot" som til saman skal bidra til å oppnå dei måla som er vedteke for Vestlandsfylka si utvikling som ein berekraftig region, basert på lønsame og tilgjengelege naturopplevingar.

MÅL OG STRATEGIAR 2016 – 2020

Visjon

”Det mest berekraftige reisemålet i Europa, basert på lønsame og tilgjengelege naturopplevingar».

Hovudmål Cruise

Cruiseturismen i Vestlandsfylka skal utviklast som ein del av reiselivsnæringa på ein berekraftig måte slik at ein tek vare på natur, kultur og miljø. Cruiseturismen skal bidra til auka lokal verdiskaping og lønsemd i regionen.

1. Innsatsområde miljø og klima

Delmål, miljø og klima

- Vestlandsregionen skal vere internasjonalt leiande på berekraftig cruiseturisme.
- Cruiseturismen i regionen skal utviklast i samsvar med UNWTO sine 10 prinsipp for berekraftig reiseliv.
- Betre spreing av trafikken mellom hamner og gjennom sesongforlenging.
- Få fram betre og meir oppdatert datagrunnlag og kunnskap om dei miljømessige konsekvensane av cruisetrafikken, både regionalt og nasjonalt.
- Leggje til rette for at cruiseturistane i størst mogleg grad tek i bruk miljøvenlege transportformer i hamner og på reisemål.

Strategiar, miljø og klima

- Profilere Vestlandsregionen som ein miljøbevisst cruisedestinasjon med høge krav i alle ledd der kvalitet vert prioritert framfor kvantitet.
- Støtte opp om og motivere til miljøfremjande tiltak som styrker cruisetrafikken som ein berekraftig del av reiselivsnæringa i regionen.
- Greie ut om ein skal leggje til rette for landstraum eller anna form for ikkje-fossil energibruk i regionen.
- Påverke det nasjonale arbeidet for ei berekraftig utvikling av cruiseturismen i Noreg.
- Utarbeide ei analyse som syner moglegheitene for å innføre eit nasjonalt miljøvederlag.
- Stimulere til at fleire reisemål og bedrifter blir miljøsertifiserte gjennom ulike miljømerkingar.
- Kartleggje og hente kunnskap frå ”best practice”-reisemål som har lukkast med ei berekraftig utvikling.

Tiltak

1. Oppmode om at det vert iverksett ei nasjonal utgreiing med konkrete tilrådingar til kva type energibruk som vil vere framtida for cruisenæringa.
2. Konsekvensanalyse av cruisehamner i regionen med stor trafikk.
3. Sikre at det er gode og samordna beredskapsplanar for Vestlandsregionen knytt til cruisetrafikk.
4. Påvirke til at revidert Hamne- og farvasslov er tydeleg på lokal mynde og ikkje gjev grunnlag for ulik tolking.
5. Ta initiativ til at det vert iverksatt ei nasjonal utgreining om mogelegheit og konsekvensar av eit nasjonalt miljøvederlag for cruisepassasjerar.

6. Be om at anbefalingane frå Sjøfartsdirektoratet med konkrete miljøtiltak for Verdsarvfjordane også vert innført i heile regionen og seinare også på nasjonalt nivå.
7. Støtte hamnene sitt utviklingsarbeid med eit nytt miljøindeksystem for cruiseskip (EPI) og bidra til å sikre at dette blir et godt system.
8. Ta initiativ til at det vert etablert ein eigen, nasjonal reiselivsmonitor som cruise er ein del av.
9. Sikre oppdatert kunnskap om effektar og kva cruiseanløp til regionen betyr for avfalls- og klimautslepp til sjø og luft.
10. Kartleggje og hente kunnskap frå "best practice" reisemål som har lykkast med eller er i gang med konkrete tiltak for å oppnå ei berekraftig utvikling av cruisenæringa.
11. Utarbeide retningslinjer og anbefalte løysingar for transport i hamn og land knytt til cruisetraffikk i Vestlands-fylka.
12. Fellesgodefinansiering

Tiltak 1 Utgreiing om kva type energibruk som vil vere framtida i cruisenæringa.
Beskriving av tiltaket
Det er i dag ulikt syn på kva slags type energibruk som vil vere det mest vanlege for cruiseskip å nytta i åra framover, og som det vil vere riktig å leggje til rette for. Dette bør greiast ut før ein går til store investeringar knytt til energiforsyning til cruiseskip som det ikkje vil vere marknad for i framtida. Vestlandsregionen kan vere pådrivar for å få iverksett ei utgreiing som drøftar desse spørsmåla.
Innhald
Utgreiinga må gjere vurderingar ut i frå alle de 10 berekraftprinsippa slik at både lokale tilhøve, miljø og økonomi vert gjennomgått. Ein bør sjå på framtidige løysingar som gjeld cruiseskipa sitt energiforbruk både i hamn og under segling. I tillegg må vurderinga sjåast i lys av kva som skjer internasjonalt i cruisenæringa og bygging av nye cruiseskip med omsyn til form for energibruk. Konsekvensane for ulike løysingar må også bli vurdert. Ein bør også vurdere om Vestlandsregionen skal delta internasjonalt i prosjekt som tek opp desse spørsmåla, til dømes gjennom Nordsjøkommisjonen. Utgreiinga bør også vurdere om det er grunnlag for å utarbeide planar for eit regionalt anlegg som kan levere energi til cruiseskip som kjem til regionen.
Forslag til ansvarleg
Tiltaket bør løftast opp på nasjonalt nivå. Regionen kan då arbeide for at det nasjonalt vert sett i gang ei slik utgreiing, gjerne med Vestlandsregionen som pilot i arbeidet.
Forslag til samarbeidspartnarar
Fylkeskommunane, miljøorganisasjonar, Sjøfartsdirektoratet, Norske Hamner og Klima- og miljødepartementet.
Ressursar/finansiering
Rekkefylgje/prioritering i tid
1

Tiltak 2 Konsekvensanalyse av cruisehamnar med stor trafikk
Beskriving av tiltaket

Oppmode alle cruisehamner av ein viss storleik om å utarbeide konsekvensanalysar med forslag til eigne forbetringstiltak. Her må ein også sjå på konsekvensane mellom land- og sjøbasert trafikk slik at totalbelastninga for ein destinasjon vert vurdert.
Innhald
Konsekvensanalysen bør utførast i henhold til ei standardisert sjekklister og der ein nyttar ei praktisk "verktøykasse" med veileding og retningslinjer for ei berekraftig utvikling av cruisedestinasjonane i regionen. Ein må også utarbeide cruisekriterier som kan inngå i miljømerkinga for berekraftige reisemål. Verktøykassa kan seinare bli brukt som eit nasjonalt planleggingsverktøy og vere ein del av ei heilskapleg reisemålplanlegging for destinasjonar.
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane som pådrivar overfor destinasjonar og kommunar
Forslag til samarbeidspartnarar
Kommunar, fylkeskommunar, lokale hamnevesen, Cruise Norway, destinasjonsselskap og Innovasjon Norge
Ressursar/finansiering
Rekkefylgje/prioritering i tid
1

Tiltak 3 Regional, samordna beredskapsplan for cruisetrafikk
Beskriving av tiltaket
"Instruks for fylkesmannens og Sysselmannen på Svalbards arbeid med samfunnsikkerhet, beredskap og krisehandtering" regulerer den generelle beredskapen for kvart fylke. Føremålet med instruksen er å gje retningslinjer for fylkesmannen sitt arbeid med samfunnsikkerhet og beredskap, og for fylkesmannen si samordning av krisehandtering ved ei uønskt hending. For regionen kan ein sikre at det er gode planar for ein samordna beredskap og krisehandtering ved uønska hendingar knytt til cruisetrafikk. Mange kommunar og cruisehamner er små einingar som har avgrensa mogelegheit til å handtere store hendingar, gjerne med cruiseskip som har 3-4 000 passasjerar og eit mannskap på 2 000 ombord. Dette krev ressursar langt utover det mindre kommunar kan handtere åleine.
Innhald
Vestlandsrådet kan be om ein orientering frå DSB – Direktoratet for samfunnsikkerhet og beredskap - for å sikre at det finst gode beredskapsplaner for ein mogeleg uønskt hending knytt til cruisetrafikk i regionen. Dersom det er naudsynt kan ein utarbeide ein samla, regional beredskapsplan. Temaet kan også vere ein del av ein nasjonal cruisekonferanse.
Forslag til ansvarleg
Fylkesmannen i kvart fylke har ansvar for den generelle beredskapen for kvart fylke.
Forslag til samarbeidspartnarar
Fylkesmann i kvart fylke og fylkeskommunar, DSB, Kystverket, kommunar, lokale hamner
Ressursar/finansiering

Rekkjefylje/prioritering i tid
2

Tiltak 4 Ny Hamne- og farvasslov
Beskriving av tiltaket
Hamne- og farvasslova er under revidering. Eit offentleg lovutval skal greie ut forslag til ny hamne- og farvasslov. Utvalet skal levere si rapport til Samferdselsdepartementet innan 1.mars 2018. Arbeidet med lova bør påverkast slik at den vert tydelegare og gjev lokal råderett over utviklinga i den einskilde cruisehamna. Særleg gjeld dette forhold knytt til den såkalla mottaksplikta og lokal mynde til å setje øvre grenser for kor mange anløp og passasjerar ein kan ta imot samstundes.
Innhald
Politisk nivå bør bli informert og påverka til å ta opp sentrale spørsmål knytt til lova når den skal bli handsama i Stortinget. Dette gjeld særleg den lokale råderetten og lokal mynde til å styre volum på cruisetrafikk i den einskilde hamn. Lova vert tolka ulikt av dei ulike hamnene i dag og det er uklart kva ein meiner med mottaksplikt for hamnene. Difor er det behov for ei pressisering i ny lovtekst. Når ny Hamne- og farvasslov er vedteken må denne bli kommunisert til alle hamner, og her kan regionen samordne tiltak slik at forståing og praktisering av lova vert formidla for å sikre ei lik praktisering.
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane som pådrivar for klargjering av sentrale punkt i lova og som koordinator for informasjon og felles forståing av revidert lov.
Forslag til samarbeidspartnarar
Justisdepartementet, Samferdselsdepartementet, Kystverket, lokale hamner
Ressursar/finansiering
Rekkefylgje/prioritering tid
1

Tiltak 5 Nasjonalt miljøvederlag
Beskriving av tiltaket
Ta initiativ overfor sentrale styresmakter (på departementsnivå) om at det vert greidd ut om ulike modellar for eit nasjonalt miljøvederlag for cruisepassasjerar ved anløp til norske hamner og konsekvensar av eit slikt tiltak. Dei norske fjordane er særskilt sårbare for forureining og eit særskilt miljøvederlag pr. passasjer og pr. hamn kan også vurderast som en del av ein nasjonal fellesgodefinansiering frå cruisebesøkjande eller frå reiarlaga. Det er i dag ikkje politisk stemning for ein nasjonal turistskatt, men eit nasjonalt eller regionalt miljøvederlag knytt til cruisetrafikk bør greiast ut då dette er eit spørsmål som mange i reiselivsnæringa er oppteken av å få vurdert. Eit miljøvederlag for cruisepassasjerar må ikkje bli forveksla med ei generell turistskatt der hensikta er å dekkje til dømes tilrettelegging og vedlikehald av populære naturattraksjonar. Ein ny særskatt knytt til turisme føresett at skattane blir ført tilbake til sektoren. Ein slikt skatt vil eventuelt ligge på sida av skattesystemet slik det fungerer i dag. Eit miljøvederlag for cruisepassasjerar vil

derimot – på linje med miljøavgift på flyseter, vere meir spesifikt innretta mot ei gruppe reisande med eit spesifikt transportmiddel, cruiseskip. Det er ulikt syn i næringa på eit slikt tiltak. Spørsmålet om miljøvederlag kjem stadig opp i debatten kring cruise og det kan vere nyttig å få greie ut spørsmålet og konkludert om det er handlingsrom for eit nasjonal eller regionalt miljøvederlag.
Innhald
Ei utgreiing må sjå på ulike modellar og ordningar for eit miljøvederlag, storleik på vederlaget, moglege konsekvensar av eit miljøvederlag frå ein type gjestar, innkrevjing og korleis ein skal nytta eit miljøvederlag. Ein bør også sjå om det er mogleg å innføre eit regionalt miljøvederlag. Her bør ein særskild studere ordninga som er innført på Svalbard med ei miljøavgift på kr 150 pr gjest.
Forslag til ansvarleg
Finansdepartementet, Klima- og miljødepartementet. Vestlandsrådet og fylkeskommunane gjer politisk vedtak og tek initiativ overfor departementet om at dei iverkset ei utgreiing.
Forslag til samarbeidspartnarar
Vestlandsrådet, fylkeskommunane, Innovasjon Norge, NHO Reiseliv, Virke Reiseliv, Klima- og miljødepartementet, Finansdepartementet, miljøorganisasjonar
Ressursar/finansiering
Tiltaket vert finansiert av departementet
Rekkefylgje/prioritering i tid
1

Tiltak 6 Sjøfartsdirektoratet sine 9 konkrete tiltak for å redusere utslepp og dei negative påverknadene av miljøet i dei tre Verdsarvfjordane
Beskriving av tiltaket
Sjøfartsdirektoratet har på oppdrag frå Klima- og miljødepartementet samordna og gjennomført ein prosess med sikte på å kartleggje utslepp i norske fjordar med cruisetraffikk. Oppdraget vart avgrensa til å gjelde dei tre verdsarvfjordane Geirangerfjorden, Nærøyfjorden og Aurlandsfjorden. Basert på resultatane frå kartlegginga føreslår Sjøfartsdirektoratet 9 konkrete tiltak for å redusere utslepp og den negative påverknaden av miljøet i Geiranger-, Nærøy- og Aurlandsfjorden.
Innhald
Vestlandsregionen kan handsame forslaga til tiltak og bør gje ei politisk tilslutnad til Klima- og miljødepartementet om at desse må bli følgd opp og innført. Regionen kan også oppmode om at anbefalingane frå Sjøfartsdirektoratet også skal innførast i heile regionen og seinare også på nasjonalt nivå, ikkje bare i Verdsarvfjordane. Dette både for å oppnå større positive miljø- og klimaverknader og for å unngå særbehandling og konkurransevriding.
Forslag til ansvarleg
Vestlandsrådet, Fylkeskommunane
Forslag til samarbeidspartnarar
Fylkeskommunane, Sjøfartsdirektoratet, Stiftinga Verdsarvfjordene, lokale hamner

Ressursar/finansiering
Rekkefølge/prioritering i tid
1

Tiltak 7 EPI – Environmental Port Index
Beskriving av tiltaket
Nokre hamner har gått saman for å utarbeide eit felles verktøy (EPI) der cruiseskip må dokumentere utslepp til sjø og luft, avfallshandtering og energibruk. Dette vert vurdert etter ein indeks som så skal danne grunnlag for korleis hamnene skal avgiftsbelaste skipa mot anløpsavgift og hamneavgift i høve til kor miljøvenleg dei er med tanke på utslepp når skipa ligg i hamn. Deltakarane i prosjektet er Stranda hamnevesen, Aurland hamnevesen, Bergen og Omland Hamnevesen (prosjektansvarleg), Stavangerregionen Hamn, Oslo Hamn, Ålesund regionens Hamnevesen, Trondheim Hamn, Norske Hamner, Innovasjon Norge og Kystverket. Prosjektet tek utgangspunkt i behovet til en del sentrale og store cruisehamner, men løysninga vil bli gjort tilgjengeleg for alle hamner som ønskjer å ta denne i bruk.
Innhald
Tiltaket er under utarbeiding og regionen kan opprette dialog og kontakt for å stimulere til at tiltaket vert vidareført og utvida til flest moglege cruisehamner. Ein kan støtte prosessen for å sikre at dette blir et godt system. Hamnene er innstilt på å drifte ordninga sjølv.
Forslag til ansvarleg
Bergen og Omland hamnevesen og fleire andre hamner
Forslag til samarbeidspartnarar
Dei lokale hamnene, Innovasjon Norge, Norske Hamner
Ressursar/finansiering
Vestlandsrådet bør støtte tiltaket økonomisk i utviklingsfasen og følge tiltaket med tanke på å kunne sjå effekten av dette.
Rekkjefølge/prioritering i tid
1

Tiltak 8 Reiselivsmonitor
Beskriving av tiltaket
Regionen tek initiativ til at det vert etablert ein nasjonal reiselivsmonitor som cruise er ein del av, og som m.a. kan gi ein årleg status på om det går mot ei meir berekraftig utvikling av cruisetrafikken. Dette må gjerast heilt ned på kvar enkelt hamn/reisemål. Reiselivsmonitoren bør også innehalde konkrete mål for kva ein vil oppnå på kort og lang sikt. Utgangspunktet for ein reiselivsmonitor bør være ein nullpunktanalyse som bør utførast av ein tredjepart som er nøytral og som gjev analysen validitet. Innovasjon Norge kan ha eit nasjonalt, koordinerande ansvar for reiselivsmonitoren.
Innhald

Etablere ein nasjonal reiselivsmonitor med sentrale måleeinheitlar innanfor områda økonomi, arbeidsplassar, verdiskaping og trafikkanalyse. Vri målingane bort frå tal overnattingar, gjester og anløp til omsetnad og lønsemd. Når det gjeld den delen som skal handle om cruise må ein sjå til det arbeidet som forskingsprosjektet "Sustainable cruises" gjennomfører og nytte fakta som grunnlag for nullpunktanalysen. Sjøfartsdirektoratet sin rapport kan også nyttast som grunnlag og som kjelde for analysen.
Forslag til ansvarleg
Innovasjon Norge som koordinerande organ, Vestlandsrådet som initiativtakar
Forslag til samarbeidspartnarar
Innovasjon Norge, landsdelselskapet, lokale hamner, Vestlandsforskning, Sjøfartsdirektoratet mfl.
Ressursar/finansiering
Innovasjon Norge innarbeider tiltaket i sine handlingsplanar
Rekkjefylgje/prioritering i tid
3
Tiltak 9 Bättre faktagrundlag om cruisetrafikken si innverknad på miljø og klima i regionen
Beskriving av tiltaket
Bortsett frå Sjøfartsdirektoratet sin rapport med målingar av utslepp og forureining frå tre konkrete fjordar er det mangel på fakta og kunnskap om storleiken på forureining frå cruisetrafikken. Regionen treng framleis kunnskap for å kunne gjere dei rette tiltaka. Det er difor behov for oppdatert kunnskap om effektar og på kva cruiseanløp til regionen betyr for avfalls- og klimautslepp til sjø og luft. Tiltaket vil også vere eit viktig grunnlag for utarbeiding av ein reiselivsmonitor, ref. tiltak 8.
Innhald
Det må definerast nærare kva type fakta ein treng og kva ein treng å vite meir om. Det regionale forskingsprosjektet "Sustainable cruises" kan vere eit utgangspunkt for kva ein veit og kva det er naudsynt å kartleggje meir konkret, og kva ein treng meir kunnskap om.
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane
Forslag til samarbeidspartnarar
Vestlandsforskning, Sjøfartsdirektoratet, TØI, NHH, UiS
Ressursar/finansiering
Rekkjefylgje/prioritering i tid
3

Tiltak 10 Kunnskap frå "best practice" reisemål
Beskriving av tiltaket
Kartleggje og hente kunnskap frå "best practice" reisemål som har lukkast med eller er i gang med konkrete tiltak for å oppnå ei berekraftig utvikling, til dømes Venezia og Barcelona. Begge desse byane er populære og har store cruisehamner som har opplevd

<p>protestar frå lokalbefolkningen og fråflytting som fylgje av for mange turistar. Dei har også iverksatt ulike tiltak for å betre tilhøva for lokalbefolkninga og for å avgrense turismen.</p>
Innhald
<p>Arrangere ein studietur for næringa i regionen og for aktuelle partar innafor det offentlege for å lære meir frå dei som har lukkast med å få til ei berekraftig utvikling av cruisetrafikk. Arrangere ein nasjonal konferanse der ein drøftar nasjonale tiltak knytt til cruisetrafikk og miljø. Slik kan regionen sette desse spørsmåla på dagsorden, leie arbeidet og være pådrivar for at det skjer ei utvikling i positiv retning på nasjonalt plan. Til ein slik konferanse må ein hente inn internasjonale ressurspersonar som kan tilføre norsk cruisenæring ny kunnskap og gode erfaringar.</p>
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane
Forslag til samarbeidspartnarar
Kommunar, destinasjonsselskap, lokale hamnemynde, Innovasjon Norge
Ressursar/finansiering
Rekkjefylgje/prioritering i tid
2

Tiltak 11 Retningslinjer for ei meir miljøvenleg landtransport knytt til cruisetrafikk
Beskriving av tiltaket
<p>Det vert utarbeidd retningslinjer og tilrådde løysingar for transport i hamn og land knytt til cruisetrafikk. Retningslinjene vert kommunisert til alle hamner og destinasjonsselskap med oppmoding om å utvikle tilbodet i tråd med retningslinjene. Fylkeskommunane og Innovasjon Norge prioriterer stønad til utviklingstiltak som bidreg til meir miljøvenlege løysingar og som kan skape grunnlag for nye, landbaserte arbeidsplasser. Til dømes at ein i cruisehamner der ein nyttar tenderbåtar til og frå cruiseskip legg til rette for at desse tenestene kan kjøpast lokalt og at ein nyttar elektriske/miljøvenlege tenderbåtar.</p>
Innhald
<p>I retningslinjene/tilrådde løysingar legg ein m.a. inn for miljøvennlige løysingar som elektriske busser, sykkeltilbod, elektrifiserte tenderbåtar m.m. Fylkeskommunane bør også vurdere å innarbeide krav til miljøvenleg kollektivtransport i anbodpapir for alle typar reiselivsverksemdar som også har med cruisetrafikk å gjere.</p>
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane
Forslag til samarbeidspartnare
ENOVA, lokale kommunar, samferdselavdelingar i fylkeskommunane, destinasjonsselskap, lokale hamner, Cruise Norway, bedrifter
Ressursar/finansiering
Rekkjefylgje/prioritering i tid
3

Tiltak 12 Fellesgodefinansiering
Beskriving av tiltaket
Ta initiativ til ei utgreiing om ei ordning med fellegodefinansiering som vert øymerka dei reisemåla som krev inn avgifta. Denne kan ein nytte til lokal utvikling av infrastruktur og andre fellesgodetiltak på reisemålet.
Innhald
Det er behov for betre tilrettelegging av infrastruktur som lettar den negative innverknaden på eksisterande infrastruktur frå cruisetrafikk og frå anna volumbasert reisetrafikk inn til regionen. Ei eiga avgift eller vederlag frå cruisepassasjerar kan vere eit tiltak for å dimensjonere trafikken samstundes som cruisenæringa gjennom ei slik ordning bidreg særskilt til å betale for bruken av fellesgoda og for bruk av naturen. Slike ordningar finn ein i fleire andre land og ein bør studere desse og verknadene av ordningane som ei del av utgreiinga.
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane
Forslag til samarbeidspartnarar
Fylkeskommunane, kommunane, lokale destinasjonsselskap, hamner, cruiseagentar og bedrifter
Ressursar/finansiering
Rekkjefylgje/prioritering i tid
2

2. Innsatsområde verdiskaping

Delmål, verdiskaping

- Auka landbasert, lokal verdiskaping knytt til cruisetrafikken i Vestlandsregionen.
- Auka marknadsdel av dei mest kjøpesterke og betalingdyktige cruise gjestane.
- Fleire heilårlege arbeidsplassar i regionen knytt til cruiseturismen.
- Utvide talet på lokale bedrifter som har økonomisk nytte av cruisetrafikken.
- Identifisere og utvikle nye næringer knytt til cruisetrafikken i regionen.
- Fleire cruiseanløp utanfor sommarsesongen der det ligg til rette for dette.

Strategiar, verdiskaping

- Arbeide for at ei nasjonal ordning for fellesgodefinansiering for heile reiselivsnæringa, inkludert cruise vert greidd ut.
- Arbeide for fleire snuhamnanløp i Vestlandsregionen.
- Utarbeide ei analyse der ein greier ut verdiskaping og lønsemd knytt til cruisetrafikken i Vestlandsregionen.
- Greie ut moglegheitene og potensialet for etablering av eit regionalt anlegg som kan forsyne cruiseskip og anna skipsfart med framtidssretta drivstoffalternativ.

Tiltak

1. Støtte utvikling av nye attraksjonar og opplevingar i regionen.
2. Ta initiativ til samarbeid mellom cruisenæringa og lokale matprodusentar for å få fleire lokale matleverandørar til cruisenæringa.
3. Vurdere oppgåvefordeling, roller og ansvar i cruisemarknadsføringa av Vestlandsregionen.
4. Kartleggje kva som må til for at aktuelle hamner i regionen, dvs. Stavanger og Bergen, kan etablere seg som snuhamner og trekkje til seg fleire snuanløp.
5. Profesjonalisere den landbaserte næringa for å kvalifisere fleire som leverandørar til cruisenæringa.

Tiltak 1	Støtte utvikling av nye attraksjonar og opplevingar i regionen
Beskriving av tiltaket	Fylkeskommunane kan prioritere stønad til utviklingstiltak av attraksjonar og opplevingstilbod som kan styrke arbeidet med å spreie cruisetrafikken til fleire stader. Slik kan ein redusere presset og opphoping av passasjerar i allereie pressa hamner, destinasjonar og besøksstader. Tiltak som kan bidra til lengre sesong og tiltak i lågsesong bør også prioriterast. Dette vil også kunne danne grunnlag for lokal verdiskaping, lokale arbeidsplassar og bidra til ein betre balanse i trafikkfordelinga i regionen. Slike tiltak vil også styrke den landbaserte reiselivsnæringa som også vil ha nytte av fleire attraksjonstilbod ved at regionen blir eit meir attraktivt reisemål.
Innhald	Utarbeide kriterier for tilskot og stønad til nye planer for utvikling av attraksjonar og opplevingstilbod slik at tiltak som bidreg til spreing av trafikken vert prioritert.

Fylkeskommunen kan leggje føringar i oppdragsbrev til regionale Innovasjon Norge-avdelingar.
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane, Innovasjon Norge
Forslag til samarbeidspartnarar
Innovasjon Norge sine regionkontor, lokale kommunar og destinasjonsselskap, bedrifter
Ressursar/finansiering
Rekkefylgje/prioritering i tid
1

Tiltak 2 Lokale leveransar til cruiseskip i regionen
Beskriving av tiltaket
Fylkeskommunane kan ta initiativ til samarbeid mellom cruisenæringa og lokale matprodusentar med mål om at dei skal bli leverandørar til cruiseskip som kjem til regionen.
Innhald
Regionen har ei rekkje lokalmatprodusentar som vil kunne ha stor nytte av å bli leverandørar til cruiseskipa. Det må avklarast om lokale leverandørar er interessert i å levere til cruisenæringa og om det er grunnlag for å gå vidare med eit slikt prosjekt. Ein må då skape arenaer for at leverandørar som er interessert kan kome i posisjon til å selje til cruisenæringa. Dette krev kunnskap om marknaden, internasjonal sals- og marknadskunnskap og betre forståing av korleis denne marknaden fungerer. Næringa må kursast og lærast opp i korleis ein når fram til beslutningstakarane. Vidare bør det bli vurdert om det skal etablerast eit regionalt felles salsapparat, gjerne eit eksisterande, som kan koordinere tiltaket og presentere tilbodet som eit pilotprosjekt til et utval reiarlag, på vegne av dei interesserte lokalleverandørane. Ein må også vurdere om dette tiltaket kan koplas mot eksisterande matprosjekt.
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane og fylkesmenn
Forslag til samarbeidspartnare
Fylkeskommunane, fylkesmenn, lokalmatprodusentar, bedrifter og interesseorganisasjonar, Cruise Norway, destinasjonsselskap, cruiseagentar og cruisereiarlag.
Ressursar/finansiering
Rekkefylgje/prioritering i tid
1

Tiltak 3 Vurdere oppgåvefordeling, roller og ansvar i cruisemarknadsføringa av Vestlandsregionen
Beskriving av tiltaket

Gå gjennom og vurder strukturen og arbeidsfordelinga når det gjeld sal av cruiseprodukt i landsdelen. Bakgrunnen er at oppgåvefordelinga i dag ikkje sikrar at eksisterande organisasjonar som er spissa for internasjonalt sal, blir brukt i sal mot cruisesegmentet.
Innhald
Tiltaket er ei utgreiing som kartlegg korleis salsarbeidet er organisert i dag, kor effektivt dette er og om det kan vere hensiktsmessig å vurdere alternativa innanfor dei organisasjonane/destinasjonsselskapene og landsdelselskap som står for marknadsføring og sal mot andre segment i dag.
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane
Forslag til samarbeidspartnarar
Fylkeskommunane, destinasjonsselskap, landsdelselskap, cruiseagentar, bedrifter
Ressursar/finansiering
Rekkjefylgje/prioritering I tid
2

Tiltak 4   Fleire snuhamnanløp til Vestlandsregionen
Beskriving av tiltaket
Greie ut om moglegheitene og kva som må til for at aktuelle hamner i regionen, dvs. Stavanger og Bergen, kan etablere seg som snuhamner og trekkje til seg fleire snuanløp. Dette vil føre til auka landbasert verdiskaping då dei ofte bur på hotell, handlar, nyttar restaurantar og lokale opplevings- og attraksjonstilbod. Snuanløp ut i frå hamner i Vestlandsregionen vil også tilføre andre hamner i regionen meir trafikk og såleis gje positive økonomiske ringverknader til heile regionen.
Innhald
Ei utgreiing må sjå på kva krav ein set til snuhamner, i kva grad våre største cruisehamner oppfyller desse og beskrive kva som må gjeres for å vere konkurransedyktig som snu- hamn for internasjonale cruisereiarlag.
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane i Rogaland og Hordaland som er dei einaste fylkeskommunane med byar som kan få status som snuhamn.
Forslag til samarbeidspartnarar
Avinor, destinasjonsselskap og hamneselskap i Stavanger og Bergen, Cruise Norway, bedrifter
Ressursar/finansiering
Rekkjefylgje/prioritering I tid
2

Tiltak 5   Profesjonalisere landbasert næring

Beskriving av tiltaket
Tilby kurs og opplæring til aktører i næringa som ynskjer å posisjonere seg for å bli leverandør til cruisenæringa. Cruisenæringa/reiarlaga er store innkjøparar med stor marknadsmakt. Mindre leverandørar vert utsett for eit prispress og finn det vanskeleg å kome i posisjon til å levere til denne målgruppa. Det vert stilt strenge krav til kvalitet, sikkerhet, og leveringsdyktighet. Næringa kan bli meir profesjonell i kontakt med cruisereiarlaga og har behov for kunnskap om korleis ein skal opptre i marknaden for å lukkast, spesielt gjeld dette pakking og prising av produkta.
Innhald
Innovasjon Norge tilbyr i dag kurs for leverandørar som ynskjer å henvende seg til cruisemarknaden. Fylkeskommunane kan med utgangspunkt i eksisterande kurstilbod tilby opplæring og profesjonalisering av lokale leverandørar slik at dei står betre rusta til å kvalifisere seg som leverandørar til cruisenæringa. Dette bør gjerast i eit heilhetleg program som sikrar differensiering mellom utfluktstilboda i hamnene, utvikling av nye tilbod basert på oppdatert kunnskap om etterspurnaden, kulturforståing og vertskapsfunksjonen.
Forslag til ansvarleg
Fylkeskommunane
Forslag til samarbeidspartnarar
Fylkeskommunane, og Innovasjon Norge, lokale destinasjonsselskap, cruiseagentar og bedrifter
Ressursar/finansiering
Rekkjefylgje/prioritering i tid
1